

СУЧАСНІ СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЦІННОСТІ В ЕПОХУ ВИПАДКОВОСТІ ТА НЕПЕРЕДБАЧУВАНOSTІ

РОМАН, ОЛЕКСЕНКО¹ГАЛИНА, ГАРБАР²

Анотація

Сучасні соціокультурні цінності в епоху випадковості та непередбачуваності можуть відображати вплив різних факторів, таких як технологічний прогрес, глобалізація, зміни в економіці та політиці. Зростання значення технології в усіх аспектах життя свідчить, що люди все більше цінують інновації та технологічний прогрес як спосіб полегшити життя та вирішувати проблеми. В сучасних умовах відбувається зростання усвідомленості різноманітності та важливості включеності у суспільстві. Люди стають більш толерантними та відкритими до різниць у культурі, релігії та інших аспектах. Формування сучасних соціокультурних цінностей в епоху випадковості та непередбачуваності можуть бути досліджені з різних наукових підходів, включаючи філософію, математику, фізику, соціологію та інші галузі. Мета статті – проаналізувати теоретичні і практичні аспекти сучасних соціокультурних цінностей в епоху випадковості та непередбачуваності. Завдання дослідження: 1) проаналізувати поняття випадковості та невизначеності, так як мова йде про формування сучасних соціокультурних цінностей в епоху випадковості та непередбачуваності; 2) розкрити аксіологічний підхід до розуміння сучасних соціокультурних цінностей; 3) обґрунтувати напрями розвитку та механізми формування сучасних соціокультурних цінностей. Філософи можуть вивчати невизначеність як основоположний аспект нашого розуміння світу, досліджуючи не тільки те, як ми отримуємо знання, але і як це знання впливає на наше розуміння реальності та наші можливості взаємодіяти з нею. Розуміння та управління невизначеністю є важливими аспектами в різних галузях знань, оскільки дозволяють краще оцінювати ризики, приймати обґрунтовані рішення та розробляти ефективні стратегії. Цінності є ключовими для формування ідентичності та сприйняття світу кожним членом суспільства. Ця тема створює можливість для інтердисциплінарних досліджень, що об'єднують аспекти соціології, психології, культурології, філософії, технологій та мистецтва для більш глибокого розуміння впливу випадковості на сучасне суспільство. Це дослідження може слугувати основою для формування конкретних стратегій та дій в різних сферах, сприяючи створенню більш стійкого та адаптивного суспільства в умовах великої випадковості та непередбачуваності.

Ключові слова: соціокультурні цінності, випадковість, невизначеність, аксіологічний підхід, напрями розвитку, механізми формування

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Сучасні соціокультурні цінності в епоху випадковості та непередбачуваності можуть відображати вплив різних факторів, таких як технологічний прогрес, глобалізація, зміни в економіці та політиці. Умови випадковості та непередбачуваності включають різні фактори та обставини, які ускладнюють передбачення подій або визначення їхнього результату. Основні аспекти, що сприяють випадковості та непередбачуваності включають цілий ряд факторів економічних,

політичних, соціокультурних, техногенних, природних, що включають:

1. Природні катастрофи, такі як землетруси, повені, торнадо, можуть траплятися в неочікуваний момент і мати серйозні наслідки для суспільства та людини.

2. Зміни в економіці, фінансових ринках, кризи та рецесії можуть призводити до непередбачуваних наслідків для бізнесу та господарства в цілому.

3. Зміни у політиці, володарюючих структурах та суспільних настроях можуть призвести до несподіваних змін у законодавстві, політиці та культурі.

4. Розвиток технологій може призводити до нових можливостей, але також до непередбачуваних проблем, таких як кібератаки, аварії високотехнологічних систем або етичні питання, пов'язані з новими технологіями.

5. Розповсюдження заразних хвороб, таких як пандемія, може призвести до глобальних змін у поведінці суспільства, економіці та соціокультурній сфері.

Corresponding authors:

¹ Центральнотуркменський державний університет імені В. Винниченка (Кропивницький, Україна)
E-mail: roman.xdsl@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2171-514X>

² Відокремлений підрозділ «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтва» (Миколаїв, Україна)
E-mail: garbargalina12@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4750-3361>

6. Напруження між країнами або регіонами може викликати непередбачені події, такі як війни, санкції, терористичні атаки тощо.

7. Зміни в природному середовищі викликають погіршення екологічної ситуації, кліматичні зміни та інші аспекти, що можуть призвести до несподіваних наслідків для природи та суспільства.

8. Техногенні аварії, несподівані події та аварії в промисловості, ядерні та хімічні аварії, які можуть призвести до серйозних наслідків для оточуючого середовища та людей.

9. Культурні та соціальні рухи, що можуть привести до змін в суспільних уявленнях, культурних цінностях та соціальних рухах можуть виникати швидко та неочікувано, впливаючи на політичну атмосферу та взаємини у суспільстві, та вимагають формування нових соціокультурних цінностей.

10. Біологічні зміни та еволюція вірусів та бактерій, викликаних швидкими мутаціями вірусів та бактерій, можуть призвести до виникнення нових захворювань або змін в характеристиках вже відомих, що ускладнює боротьбу з ними та передбачення їхнього подальшого розвитку, зокрема загрозна ситуація з кризою для здоров'я людини COVID-19.

11. Соціальна та економічна нерівність, викликана зростанням рівня соціальної та економічної нерівності може викликати несподівані реакції в суспільстві, такі як протести, соціальні рухи чи конфлікти.

12. Глобальні та транснаціональні проблеми, такі як глобальне потепління, міграція, тероризм та кіберзлочинність, які важко прогнозувати та контролювати через їхню глобальну природу.

Ці умови взаємодіють між собою, утворюючи складний та непередбачуваний ландшафт, в якому події можуть розвиватися швидко та мають важливий вплив на сучасне суспільство та людину. Це вимагає не лише адаптації та гнучкості, але й постійного вивчення та розвитку нових стратегій для вирішення виникаючих викликів. Вони можуть створювати складні сценарії, які важко передбачити, що робить сучасний світ менш передбачуваним і більш схильним до випадковостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, з яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор

Назвемо імена авторів та концепцій, які пов'язані з вивченням соціокультурних цінностей:

1. Зігмунт Бауман – польський соціолог, який досліджував поняття «рідка сучасність» та вплив глобалізації на соціокультурні структури.

2. Антоніо Грамші – італійський філософ, чий ідеї про культурну гегемонію і взаємодію ідей і культур мали значний вплив на соціокультурні дослідження.

3. Юрген Габермас – німецький філософ та соціолог, чия концепція «комунікативної дії» вносить вклад у розуміння взаємодії між соціокультурними цінностями та суспільством.

4. Шарль Тейлор – канадський філософ, автор концепції «мультикультуралізму» та досліджень щодо різноманіття культурних ідентичностей.

5. Амартия Сен – індійський економіст та філософ, який вніс важливий внесок у розуміння взаємозв'язку економічного розвитку і соціокультурних цінностей.

6. Жюльєн Бенсон – французький філософ, який вивчає поняття «гіпермодернізму» і впливу випадковості та непередбачуваності на сучасні соціокультурні цінності.

7. Ар'ель Левін – соціолог і філософ, який розглядає тему ідентичності та соціокультурних змін у контексті технологічних інновацій.

8. Ева Іллуз – соціолог та письменниця, що вивчає взаємодію між індивідом та суспільством в епоху технологій і змін.

9. Жан Бодрійяр – французький філософ, який аналізує вплив консумеризму, масової культури та віртуальних реальностей на соціокультурні цінності.

10. Дональд Ідкінс – американський соціолог, що розвиває концепції «символічної взаємодії» та «постіндустріального суспільства».

У вітчизняному просторі над даною темою працювали такі автори, як В. Андрющенко, Г. Гарбар, В. Воронкова, О. Кивлюк, В. Нікітенко, Р. Олексенко, М. Степико, у контексті філософських дискурсів яких аналізувалися проблеми ідентичності в епоху глобалізації; дослідження щодо того, як глобалізація впливає на соціокультурні цінності та ідентичність людей (М. Степико). В умовах цифровізації велику роль відіграє формування цифрової культури та технологічного впливу на особистість (В. Воронкова); аналіз впливу цифрових технологій на сприйняття світу, міжособистісні відносини та цінності сучасного суспільства (В. Нікітенко). Певне місце в сучасному філософському просторі займають роботи мультикультуралізму і різноманіття, зокрема як різноманіття культур впливає

на формування цінностей і взаєморозуміння в сучасному світі (В. Андрущенко). Філософські роботи стосуються і вивчення того, як усвідомлення екологічних питань формує соціокультурні цінності та практики, а саме ставлення до екології і сталого розвитку. Певне місце займають роботи про інклюзивність та права людини, зосередження на соціокультурних цінностях, пов'язаних із захистом прав людини та забезпечення інклюзивності.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття

В епоху випадковості та непередбачуваності важливу роль відіграє зростання важливості особистого самовизначення та індивідуальної свободи. Люди більше цінують можливість виражати свої унікальні характери та переконання в суспільстві. В умовах швидкої зміни і непередбачуваності економічних та соціальних умов, цінні стає навичка швидкої адаптації та гнучкості у вирішенні проблем. Зростання значення технології в усіх аспектах життя свідчить, що люди все більше цінують інновації та технологічний прогрес як спосіб полегшити життя та вирішувати проблеми. В сучасних умовах відбувається зростання усвідомленості різноманітності та важливості включеності у суспільстві. Люди стають більш толерантними та відкритими до різниць у культурі, релігії та інших аспектах. Переважає споживацька культура, збільшення фокусу на споживанні як засобі вираження соціального статусу та ідентичності. Люди можуть шукати індивідуальність через свої покупки та споживання. Зростання уваги до проблеми кліматичних змін та загрози довікліно риводить до того, що люди можуть більше цінувати екологічну відповідальність та сталий спосіб життя. Так як переважає демократія та громадянська активність, то відбувається зростання важливості участі громадян у прийнятті рішень та вираженні своєї думки, активна громадянська позиція та демократія можуть бути ключовими цінностями. Зазначимо, що ці соціокультурні цінності не є універсальними і можуть варіюватися в залежності від культурних, географічних та інших контекстів. кількома загальними напрямками і тенденціями, які виявлялися актуальними в сучасних соціокультурних дослідженнях стосовно цінностей

Мета та формування цілей статті (постановка завдання)

Мета статті – проаналізувати теоретичні і практичні аспекти сучасних соціокультурних

цінностей в епоху випадковості та непередбачуваності. **Завдання дослідження:** 1) проаналізувати поняття випадковості та невизначеності, так як мова йде про формування сучасних соціокультурних цінностей в епоху випадковості та непередбачуваності; 2) розкрити аксіологічний підхід до розуміння сучасних соціокультурних цінностей; 3) обґрунтувати напрями розвитку та механізми формування сучасних соціокультурних цінностей.

Методологія дослідження. Формування сучасних соціокультурних цінностей в епоху випадковості та непередбачуваності можуть бути досліджені з різних наукових підходів, включаючи філософію, математику, фізику, соціологію та інші галузі. Перш за все це філософський підхід і така течія як екзистенціалізм, у контексті якого Жан-Поль Сартр досліджував випадковість в людському існуванні та рішеннях. В математиці та статистиці, теорія ймовірностей досліджує випадковість та непередбачувані результати подій. У фізиці аналізується теорія динамічних систем, вивчається непередбачуваність та чутливість до початкових умов. Деякі соціологи вивчають вплив випадкових подій на формування соціокультурних цінностей та тенденцій. В інформаційній теорії вивчається випадковість та непередбачуваність інформаційних подій. Ці підходи можуть переплітатися, і дослідники можуть поєднувати різні концепції для більш глибокого розуміння випадковості та непередбачуваності в різних аспектах життя та науки.

Методологія дослідження випадковості та непередбачуваності може включати різні наукові підходи та методи в залежності від конкретної області дослідження. Розгляд філософських робіт щодо природи випадковості та непередбачуваності включає визначення понять, їх філософські та етичні аспекти. Використання теорії ймовірностей та статистики використовується для розробки математичних моделей, щоб краще розуміти випадкові та непередбачувані явища. Філософи та соціологи проводять контрольовані експерименти для вивчення випадковості в певних умовах та оцінки реакцій. Використання комп'ютерних симуляцій для моделювання випадкових подій та їх впливу на різні системи відіграє велику роль у теорії моделювання. Проведення соціологічних або антропологічних досліджень використовується для вивчення впливу випадковості та непередбачуваності на соціокультурні цінності та поведінку. Використання сучасних

технологій для обробки великих обсягів даних, аналізу інформації та виявлення закономірностей в неочікуваних явищах має місце для формування соціокультурних цифрових орієнтацій.

Поєднання різних наукових підходів (філософія, математика, соціологія, фізика тощо) для отримання комплексного розуміння випадковості та непередбачуваності складає інтердисциплінарний підхід. Як більш високий тип раціонального мислення трансдисциплінарний підхід розглядає суб'єкт-об'єктні відношення за принципом початкової єдності, утвореної спільним для них середовищем (Б. Ніколеску), та інформаційним полем (Б. Каструп). Ці підходи можуть взаємодіяти, залежно від конкретного дослідницького запитання та області дослідження. Ключовим є розгляд питань в контексті конкретного об'єкта дослідження та вибору методів, які найкраще підходять для вивчення відповідної проблематики.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів

В дослідженні проаналізовано поняття випадковості та невизначеності, так як мова йде про формування сучасних соціокультурних цінностей в епоху випадковості та непередбачуваності; розкрито аксіологічний підхід до розуміння сучасних соціокультурних цінностей; обґрунтовано напрями розвитку та механізми формування

сучасних соціокультурних цінностей (Воронкова, Череп, та ін., 2019).

1. Поняття випадковості та невизначеності

Випадковість – це поняття, яке вказує на відсутність детермінізму або передбачуваності в подіях чи явищах. Випадковість може бути розглянута в різних контекстах та областях знань. Випадковість грає важливу роль у моделях економічних та фінансових процесів, особливо в контексті ризику та випадкових коливань ринків. Зрозуміння випадковості важливо для багатьох наукових галузей, і воно може включати як ймовірнісний підхід, так і філософське розуміння природи непередбачуваності. Випадковість – це стан або властивість, що характеризує події або явища, які відбуваються без передбачуваності, закономірностей чи визначеної причинності. Це відсутність системної організації чи певного порядку в тому, що відбувається, що призводить до неможливості передбачити чи контролювати результат. Випадковість може виявлятися в різних контекстах, включаючи математику, фізику, економіку, але також вона може бути елементом людського життя, спричиняючи непередбачувані події та ситуації. Випадковість є важливим аспектом природи, який вивчається та аналізується в різних галузях знань. Загальною ідеєю є те, що випадковість визначається відсутністю

Таблиця 1 – Ключові аспекти поняття випадковості

№ з/п	Аспект поняття випадковості	Зміст поняття випадковості
1	Статистика та ймовірність	В математичній статистиці та теорії ймовірностей випадковість вивчається як ймовірність виникнення певних подій. Випадкові події непередбачувані та можуть відбуватися з певною ймовірністю.
2	Квантова фізика	У квантовій механіці концепція випадковості виявляється через ймовірнісний характер подій на мікроскопічному рівні. Наприклад, точне місцезнаходження частинок часто не може бути передбачено, і їх рух описується ймовірнісним розподілом.
3	Інформаційні технології	У сучасних комп'ютерних системах випадковість використовується для генерації випадкових чисел, які важливі для багатьох алгоритмів та криптографії.
4	Філософія	У філософії питання про випадковість пов'язане із загальними роздумами про природу випадкових подій та їх вплив на свободу волі та долю.
5	Біологія та еволюція	У біології випадковість може виникати у варіантах генетичних мутацій чи випадкових екологічних змінах, що впливають на еволюційні процеси.
6	Етнографія та соціологія	У соціальних науках випадковість може виявлятися у поведінці людей та соціокультурних явищах. Наприклад, випадковість взаємодії та виникнення певних культурних традицій.
7	Медицина	У медичних дослідженнях може виникати елемент випадковості, особливо при вивченні реакцій на лікування або при аналізі статистики захворювань.
8	Філософія випадковості	Філософи розглядають природу випадковості і ставлять питання про те, чи існує вона об'єктивно чи вона лише відображає наші обмеження у знаннях та передбаченні.
9	Метафізика	У метафізиці випадковість може бути пов'язана з загальними питаннями про структуру реальності та відносини між випадковістю та необхідністю.

Сформовано авторами

закономірностей чи обумовленості в певних подіях або явищах, внаслідок чого вони виглядають непередбачувано. Вона може бути вивчена та розглядатися з різних поглядів в залежності від конкретного контексту і дисципліни.

Невизначеність – це стан, коли не можна однозначно або точно визначити, передбачити чи описати певний параметр, стан або результат. Це поняття вказує на обмеженість знань, невизначеність вимірювань, або неможливість визначити чіткий шлях подій чи стан об'єкта. Невизначеність може виникати з різних причин, включаючи обмежену інформацію, непередбачувані фактори чи незнання конкретних умов. В різних галузях знань, таких як фізика, математика, філософія, соціологія та інші, вивчення невизначеності допомагає розуміти природу обмежень нашого знання та уточнювати стратегії управління невизначеністю. Невизначеність – це стан, коли визначення або передбачення якого-небудь параметру, стану чи результату є неможливим або обмеженим. Це поняття використовується в різних контекстах, таких як фізика, інженерія,

економіка, філософія та інші галузі. В загальному вигляді невизначеність можна розглядати як відсутність повної або точної інформації про який-небудь об'єкт чи ситуацію. Існують різні види невизначеності:

1. Епістемологічна невизначеність, яка виникає з обмеженої інформації або невизначеності вимірювань. Наприклад, точність вимірювальних приладів або обмежена доступність інформації можуть впливати на нашу впевненість у визначенні параметрів об'єкта. Філософи досліджують питання про те, наскільки ми можемо впевнено знати та розуміти світ навколо нас. Концепція епістемічної невизначеності вказує на обмеженість або неможливість отримати повну та точну інформацію.

2. Онтологічна невизначеність зумовлюється самою природою об'єкта чи явища. Наприклад, квантова невизначеність в фізиці вказує на те, що певні пари параметрів частинок не можуть бути визначені одночасно з точністю. Філософи досліджують природу буття та реальності. Поняття онтологічної невизначеності виникає у зв'язку

Таблиця 2 – Ключові концепції невизначеності, які вивчаються в різних наукових галузях

№ з/п	Назва концепції	Зміст концепції
1	Класична (Аристотелівська) невизначеність	Це традиційний підхід, який ґрунтується на класичній логіці та філософії Аристотеля. Визначеність тут розглядається як ключовий аспект мислення, і невизначеність.
2	Теорія ймовірностей	У статистиці та теорії ймовірностей невизначеність часто моделюється за допомогою ймовірнісних розподілів. Це дозволяє враховувати можливість різних результатів та їх ймовірності.
3	Квантова невизначеність	В квантовій механіці виникає невизначеність на рівні мікроскопічних об'єктів. Принцип невизначеності Гайзенберга стверджує, що не можна одночасно точно визначити певні пари величин, такі як момент імпульсу та координати.
4	Фазова невизначеність	У динамічних системах може виникати невизначеність визначення майбутнього стану системи через невідомість початкових умов.
5	Соціальна невизначеність	В суспільних науках виникає невизначеність через складні взаємодії та велику кількість змінних, що впливають на рішення та розвиток подій.
6	Невизначеність у штучних інтелектах	У сучасних технологіях і штучному інтелекті вивчається невизначеність, пов'язана з нечіткістю, непевністю та незнанням у вхідних даних чи параметрах моделей.
7	Інтерпретація Байеса	В байєсіанській статистиці визначеність та невизначеність розглядаються через призму ймовірностей, які відображають наші вірування або вагомість різних можливих результатів в залежності від нашого досвіду та знань.
8	Невизначеність у теорії хаосу	Теорія хаосу досліджує системи, де малі зміни в початкових умовах можуть призводити до великих варіацій у майбутніх станах системи, викликаючи невизначеність у прогнозуванні довгострокового поведінки.
9	Невизначеність у філософії мови	Філософи мови розглядають питання лінгвістичної невизначеності та те, як вона може виникати в процесі спілкування та взаємодії.
10	Невизначеність в етиці	Етична невизначеність може виникати у визначенні моральних понять та принципів, що може призводити до різних етичних тлумачень і конфліктів.

Сформовано авторами

з питаннями про існування об'єктів та їхні властивості. Квантова механіка, наприклад, вносить онтологічну невизначеність через концепцію квантової невизначеності.

3. Лінгвістична невизначеність виникає внаслідок розбіжностей у розумінні та вживанні термінів. Одне й те ж слово чи поняття може мати різне тлумачення для різних людей. У філософії мови розглядається питання про те, як мова відображає реальність та чи може мова точно передавати значення. Лінгвістична невизначеність виникає тоді, коли терміни та поняття можуть мати різні тлумачення для різних людей.

4. Системна невизначеність пов'язана зі складністю взаємодії компонентів системи. Великі системи можуть мати непередбачувані або нелінійні ефекти, що призводять до невизначеності в їхній поведінці.

5. Філософія науки: у контексті філософії науки досліджується, як наукові теорії описують світ і яким чином можуть виникати певні невизначеності в наукових підходах та дослідженнях.

Філософи можуть вивчати невизначеність як основоположний аспект нашого розуміння світу, досліджуючи не тільки те, як ми отримуємо знання, але і як це знання впливає на наше розуміння реальності та наші можливості взаємодіяти з нею. Розуміння та управління невизначеністю є важливими аспектами в різних галузях знань, оскільки дозволяють краще оцінювати ризики, приймати обґрунтовані рішення та розробляти ефективні стратегії.

Ці концепції відображають різноманітні аспекти невизначеності, що дозволяє вченим та філософам вивчати та розуміти різні аспекти цього явища в різних контекстах. Ці концепції відображають різноманітні аспекти невизначеності, що дозволяє вченим та філософам вивчати та розуміти різні аспекти цього явища в різних контекстах. Розуміння концепцій невизначеності в різних контекстах допомагає сформулювати більш повне уявлення про природу цього явища та розвивати стратегії для ефективного управління невизначеністю в різних галузях знань.

Випадковість – це стан або властивість, що характеризує події або явища, які відбуваються без передбачуваності, закономірностей чи визначеної причинності. Це відсутність системної організації чи певного порядку в тому, що відбувається, що призводить до неможливості передбачити чи контролювати результат. Випадковість може виявлятися в різних контекстах, включаючи мате-

матику, фізику, економіку, але також вона може бути елементом людського життя, спричиняючи непередбачувані події та ситуації. Випадковість є важливим аспектом природи, який вивчається та аналізується в різних галузях знань.

Невизначеність – це стан, коли не можна однозначно або точно визначити, передбачити чи описати певний параметр, стан або результат. Це поняття вказує на обмеженість знань, невизначеність вимірювань, або неможливість визначити чіткий шлях подій чи стан об'єкта. Невизначеність може виникати з різних причин, включаючи обмежену інформацію, непередбачувані фактори чи незнання конкретних умов. В різних галузях знань, таких як фізика, математика, філософія, соціологія та інші, вивчення невизначеності допомагає розуміти природу обмежень нашого знання та уточнювати стратегії управління невизначеністю.

1. Аксіологічний підхід до розуміння сучасних соціокультурних цінностей

Аксіологічний підхід до розуміння сучасних соціокультурних цінностей ґрунтується на вивченні та розумінні цінностей, які визначають соціокультурну систему суспільства. Аксіологія – це галузь філософії, що вивчає цінності та їхнє значення. При аксіологічному підході акцент робиться на те, які цінності вважаються важливими для індивіда, групи чи суспільства, і як вони впливають на поведінку та сприйняття світу (Волков, Землянський, Олексенко, та ін.2017).

Аксіологічний підхід до розуміння сучасних соціокультурних цінностей дозволяє глибше розуміти та взаємодіяти з соціокультурним середовищем, розвивати позитивні цінності та сприяти гармонії в суспільстві. Аксіологічний підхід до формування соціокультурних цінностей ставить ціннісний аспект в центр суспільного розвитку, сприяючи стабільності, розумінню, співпраці та досягненню гармонії в різноманітних соціокультурних контекстах. Ціннісний аспект соціокультурних цінностей включає сукупність ідеалів, переконань, принципів та уявлень, які формують певний системний підхід до оцінки, вибору та сприйняття того, що важливо і цінне в конкретному суспільстві або культурі. Цей аспект визначає, які цінності вважаються суттєвими для індивідів та груп в певному соціокультурному контексті. Ціннісний аспект включає ідеали, які представляють собою високі стандарти та цілі, до яких прагнуть індивіди чи суспільство. Переконання визначають основні принципи,

Таблиця 3 – Основні аспекти аксіологічного підходу до розуміння сучасних соціокультурних цінностей

№ з/п	Аспект аксіологічного підходу	Зміст аспекту аксіологічного підходу
1	Вивчення цінностей	Аксіологічний підхід передбачає аналіз та вивчення цінностей, які формують основу культурного простору суспільства. Це можуть бути як загально визнані цінності (наприклад, свобода, справедливість), так і культурно-специфічні цінності.
2	Розуміння культурного контексту	Підхід враховує важливість культурного контексту у формуванні цінностей. Різні суспільства можуть мати відмінні цінності, обумовлені історією, релігією, традиціями тощо.
3	Формування ідентичності	Аксіологічний підхід допомагає в осмисленні ролі цінностей у формуванні ідентичності особистості та спільноти. Цінності визначають те, що суспільство або група вважає суттєвим для свого існування та розвитку.
4	Вплив на соціальні відносини	Аксіологічний підхід враховує, як цінності впливають на соціальні відносини та взаємодії в суспільстві. Вони можуть визначати моральні норми, правила поведінки, етичні стандарти.
5	Активна роль в освіті та вихованні	Формування соціокультурних цінностей через аксіологічний підхід підкреслює важливість освіти та виховання як засобів передачі цінностей від покоління до покоління.
6	Критичне мислення	Аксіологічний підхід сприяє розвитку критичного мислення стосовно цінностей. Індивіди мають можливість аналізувати та оцінювати цінності, розуміти їх вплив та важливість в конкретних ситуаціях.
7	Адаптація до змін	З огляду на те, що цінності визначаються культурними та соціальними умовами, аксіологічний підхід допомагає суспільству та індивідам адаптуватися до змін. Зміна цінностей може відбуватися під впливом культурних зрушень, наукових відкриттів чи соціальних рухів.
8	Співпраця та розмаїття	Аксіологічний підхід сприяє розумінню та поваги до різноманіття цінностей в різних групах та культурах. Це може сприяти співпраці, толерантності та побудові спільної гармонії в різноманітному суспільстві.
9	Спрямованість на благополуччя	Цінності, які акцентуються за допомогою аксіологічного підходу, можуть бути спрямовані на досягнення благополуччя та гармонії в суспільстві. Це може включати цінності справедливості, рівності, екологічної стійкості тощо.
10	Розвиток культурного капіталу	Аксіологічний підхід сприяє розвитку культурного капіталу суспільства, роблячи акцент на цінностях, що піднімають якість життя, культурну спадщину та креативний потенціал.

Сформовано авторами

на яких ґрунтується система цінностей (Олексенко, 2015).

1. В ціннісному аспекті важливе місце займають принципи, які визначають, які дії або відносини вважаються правильними чи неправильними. Норми визначають правила та стандарти поведінки в суспільстві.

2. Цінності включають те, що індивід чи суспільство вважає важливим та бажаним. Цільовість визначає орієнтири і напрямки, в яких рухається суспільство чи індивід в досягненні своїх цілей.

3. Ціннісний аспект визначає, як відбувається вибір між конфліктуєчими цінностями, які важливіші та як вони розташовані за пріоритетом в ієрархії цінностей.

4. Ціннісний аспект також включає в себе визначення смислу та значення життя, ролі кож-

ної особи у суспільстві та взаємодії індивіда з оточуючим світом.

5. Ціннісний аспект може включати емоційну та символічну значимість певних цінностей. Деякі цінності можуть викликати сильні емоції та мати велике значення для індивідів чи груп.

6. Цінності визначають культурні особливості суспільства, відображаючи його ідентичність та відмінності від інших культур. Це може включати релігійні, моральні, етичні та інші аспекти.

7. Цінності взаємодіють з іншими сферами життя, такими як економіка, політика, наука. Вони можуть впливати на утворення законів, правил бізнесу, наукових досліджень тощо.

8. В ціннісному аспекті важливе місце займає етика та мораль. Цінності визначають моральні норми та етичні принципи, які керують поведінкою та взаємодією в суспільстві.

9. Ціннісний аспект може включати в себе розуміння динаміки та можливості зміни цінностей в часі. Суспільство може переоцінювати свої цінності в зв'язку з розвитком, культурними зрушеннями або іншими чинниками.

Ці компоненти утворюють складний та взаємопов'язаний механізм, який допомагає розуміти сутність соціокультурних цінностей в конкретному суспільстві. Вони визначають структуру ціннісного світогляду і є основою для формування і утримання культурного спадку. Ці компоненти взаємодіють та формують ціннісний ландшафт суспільства, визначаючи його характер, цілі та спосіб життя. Цінності є ключовими для формування ідентичності та сприйняття світу кожним членом суспільства (Kastrup, 2019).

2. Напрями розвитку та механізми формування сучасних соціокультурних цінностей

В епоху випадковості та непередбачуваності, розвиток сучасних соціокультурних цінностей може відбуватися під впливом різних напрямків та механізмів. Виокремимо напрями розвитку та механізмів формування сучасних соціокультурних цінностей в умовах невизначеності. У зв'язку зі зростанням невизначеності в сучасному світі, цінності суспільства можуть розвивати гнучкість та здатність до адаптації. Гнучкі цінності дозволяють суспільству краще вирішувати проблеми та адаптуватися до змін у соціальному, економічному та технологічному середовищі. Зростання випадковості може підштовхнути суспільство до розуміння та прийняття різноманіття. Значення толерантності та поваги до різних культур, поглядів та стилів життя можуть змінитися, щоб відповідати новим реаліям. Розвиток соціокультурних цінностей може бути пов'язаний із зростанням важливості інновацій та технологій. Суспільство може цінувати технологічний прогрес, враховуючи його вплив на всі аспекти життя, включаючи економіку, освіту, комунікації тощо. Зростання випадковості може підкреслити важливість цінностей спільності та солідарності. Суспільство може шукати цінності, які сприяють об'єднанню та підтримці в умовах невизначеності. Збільшення екологічних та соціальних викликів може впливати на переосмислення цінностей, зокрема, врахування екологічної відповідальності та соціальної справедливості. Суспільство може розвивати цінності, які підтримують індивідуальну креативність та самовираження. Зростаюча невизначеність може сти-

мулювати потребу в індивідуальному вираженні та розвитку особистості. (Nicolescu, 2019).

Механізми розвитку соціокультурних цінностей в епоху випадковості та непередбачуваності можуть включати різні напрями.

1. Медіа та інформаційні технології впливають на формування цінностей через поширення інформації, створення культурних контентів та взаємодію в онлайн-середовищі. Швидкий обмін інформацією може впливати на те, які цінності отримують актуальність.

2. Система освіти та виховання грає ключову роль у формуванні цінностей. Зміст освіти та методи виховання можуть адаптуватися до нових реалій, включаючи невизначеність та зміни у соціокультурному середовищі.

3. Умови випадковості та непередбачуваності можуть сприяти виникненню спільних соціальних проєктів та ініціатив, спрямованих на вирішення актуальних проблем та викликів суспільства.

4. Зміна споживацької культури може впливати на цінності суспільства. Збільшена увага до екології, етичного споживання та підтримки локальних ініціатив може стати новими цінностями в умовах випадковості.

5. Активна громадянська участь у прийнятті рішень може сприяти формуванню цінностей, що базуються на колективному рішенні та взаємодії громадян.

6. В умовах світової взаємодії та глобальних викликів, спільні цінності можуть формуватися на глобальному рівні, спрямовуючи зусилля на вирішення глобальних проблем.

7. Арт та культурна експресія можуть використовуватися як засіб вираження нових цінностей, а також як інструмент самовизначення та пошуку ідентичності в умовах невизначеності.

8. півпраця між державним сектором, бізнесом, та громадськими організаціями може сприяти розвитку цінностей, які враховують різноманітні інтереси та потреби різних груп суспільства.

Ці напрями та механізми взаємодіють, сприяючи створенню нових цінностей, адаптованих до сучасних реалій і вимог часу.

Цінності, що відображають потреби і цілі сучасного суспільства, віддзеркалюють важливі аспекти розвитку як особистісного, так і колективного. Ці цінності спрямовані на створення гармонійного, високорозвиненого суспільства, яке враховує сучасні виклики і сприяє збереженню якісного життя для всіх його учасників (Voronkova, Nikitenko, Andryukaitene, 2022).

Таблиця 4 – Цінності, що відображають потреби і цілі сучасного суспільства

№ з/п	Назва цінності	Зміст та напрямок її розвитку
1	Сталість інновацій	Сприяння постійному удосконаленню та розвитку. Заохочення творчого мислення та відкритості до нових ідей.
2	Соціальна відповідальність	Звернення до питань екології, етики та соціальної справедливості. Активна участь у розв'язанні глобальних проблем.
3	Цифрова компетентність	Розвиток навичок в галузі технологій та цифрової грамотності. Збереження приватності та етичне використання технологій.
4	Гнучкість і адаптованість	Здатність швидко адаптуватися до змін у робочому та особистому житті. Вміння пристосовуватися до нових умов і викликів.
5	Ментальне здоров'я	Звернення до питань психічного здоров'я та самопідтримки. Визнання важливості балансу між роботою та відпочинком.
6	Глобальна свідомість	Розвиток міжкультурного розуміння та поваги до різноманіття. Свідоме ставлення до глобальних проблем та їх вирішення.
7	Співпраця та комунікація	Важливість спільної роботи та взаємодії між людьми. Активне слухання та розвиток навичок комунікації.
8	Особиста автономія	Підтримка особистої незалежності та свободи вибору. Визнання важливості особистого розвитку та самореалізації.
9	Етичне лідерство	Відданість високим стандартам етики та справедливості. Розвиток лідерських якостей на основі моральних цінностей.
10	Економічна ефективність	Зосередження на створенні значущої вартості та раціональному використанні ресурсів. Розвиток підприємницького мислення та навичок фінансового планування.
11	Відкритість та толерантність	Повага до різноманіття і відкритість до різних точок зору. Боротьба з дискримінацією та навчання прийняттю різниці.
12	Саморегулювання	Вміння управляти своїми емоціями та діями. Розвиток навичок самоконтролю та самодисципліни.
13	Ефективне використання часу	Приділення уваги стратегічним завданням та пріоритетам. Розуміння важливості розумного розподілу робочого та особистого часу.
14	Екологічна свідомість	Відповідальне ставлення до природних ресурсів та природного середовища. Участь у заходах зі збереження екології та сталого розвитку.
15	Здоровий спосіб життя	Акцент на фізичному та психічному здоров'ї. Підтримка активного способу життя та збалансованого харчування.
16	Інклюзивність	Створення середовища, де всі мають можливість розвиватися. Визнання індивідуальних можливостей та особливостей кожної людини.

Сформовано авторами

Висновок

Тема «Сучасні соціокультурні цінності в епоху випадковості та непередбачуваності» має потенціал для наукової новизни та досліджень, оскільки вона висвітлює важливі аспекти сучасного суспільства, яке зіткнулося з численними викликами і трансформаціями. Можливі напрями наукового дослідження:

1. Вплив випадковості на індивідуальні та колективні цінності: аналіз того, як випадкові події впливають на формування особистих цінностей людей та суспільства в цілому.

2. Вивчення реакцій на випадковість у різних культурних контекстах: Вивчення впливу технологій на виникнення випадкових ситуацій у суспільстві.

3. Розгляд аспектів випадковості у сучасних технологічних рішеннях та інноваціях.

4. Соціальні зміни в умовах непередбачуваності: дослідження, як суспільство реагує на непередбачувані події (пандемії, економічні кризи, природні катастрофи) і як це впливає на його цінності.

5. Психологічний аспект відношення до невизначеності: вивчення впливу непередбачуваності на психічне здоров'я та емоційний стан людей; розгляд стратегій саморегуляції та адаптації до невизначеності.

6. Взаємодія між випадковістю та традиційними цінностями: дослідження, чи можуть випадкові події викликати зміни у традиційних цінностях та нормах.

7. Вивчення конфліктів чи синергій між випадковістю і суспільними цінностями.

Ця тема створює можливість для інтердисциплінарних досліджень, що об'єднують аспекти

соціології, психології, культурології, філософії, технологій та мистецтва для більш глибокого розуміння впливу випадковості на сучасне суспільство.

Практичне значення дослідження «Сучасні соціокультурні цінності в епоху випадковості та непередбачуваності» може бути визначено в ряді сфер, оскільки воно допоможе краще розуміти і враховувати тенденції та виклики, які виникають у сучасному суспільстві.

1. Стратегії управління ризиками: розробка ефективних стратегій управління ризиками на рівні держав, корпорацій та громадянського суспільства.

2. Формування політик та ініціатив, спрямованих на зменшення негативного впливу випадковості та непередбачуваності.

3. Адаптація освітніх та навчальних програм: удосконалення освітніх програм для формування у студентів та молоді навичок управління випадковістю та адаптації до непередбачуваних ситуацій. Впровадження в навчання аспектів розвитку гнучкості та толерантності до невизначеності.

4. Підтримка психічного здоров'я та стресостійкості: розробка програм психологічної підтримки та тренінгів для ефективного управління

стресом, пов'язаним із непередбачуваністю. Поширення свідомості про важливість психічного здоров'я та сприяння засобам його зміцнення.

5. Розвиток креативності та інновацій: сприяння та підтримка культури інновацій, яка може виникнути в умовах випадковості. Формування умов для розвитку креативності та підтримка новаторських підходів у різних галузях.

6. Розвиток етичного лідерства: виявлення важливості етичного лідерства в умовах великої невизначеності. Сприяння розвитку лідерських якостей, які враховують соціокультурні цінності та етичні стандарти.

7. Соціальна інклюзія та рівні можливості: врахування впливу випадковості на соціальні групи та розробка політик, спрямованих на забезпечення рівних можливостей у різних сферах життя.

Підтримка інклюзивних ініціатив та розробка механізмів соціальної солідарності. Це дослідження може слугувати основою для формування конкретних стратегій та дій в різних сферах, сприяючи створенню більш стійкого та адаптивного суспільства в умовах великої випадковості та непередбачуваності.

Список використаних джерел

Valentina Voronkova, Alla Cherep, Vitalina Nikitenko, Azhazha Marina, Muts Luai. Digital culture (fintech) as a factor in increasing the efficiency of the economy and business in the conditions of technological revolution 4.0. International scientific and practical conference "Eastern European conference of management and economics" on May 24, 2019. Higher School of Business in Ljubljana, Slovenia : Ljubljana, 2019. P. 93–97.

Volkov O. G., Zemlianskyi A. M., Oleksenko R. I., Ryabenko E. M. Philosophy: training manual-workshop. Melitopol : MDPU named after Bohdan Khmelnytskyi, 2017. 272p.

Oleksenko R. I. Religious culture as a part of human spirituality. *Latest scientific achievements* : materials for the 12th international scientific and practical conference: """. 2016. Volume 3. Law. Philosophy. Politics. Sofia : "Byal GRADBG" OOD. P. 57–59.

Oleksenko R. I. Some approaches to man as an object of complex research in philosophy. *Human dimension of harmonization of the cultural and educational space of future teachers: scientific achievements and prospects* : International scientific and practical conference / MDPU named after B. Khmelnytskyi, Melitopol, June 11–12. 2015. 52–55.

Kastrup, V. The idea of the world: a multi-disciplinary argument for the mental nature of reality. John Hunt Publishing (April 1, 2019). 312 s.

Nicolescu, V. Transdisciplinaridade: uma esperança para a humanidade. *Transdisciplinaridade e educação do futuro* / Florence Dravet, Florent Pasquier, Javier Collado, Gustavo de Castro, organizadores. Brasília : Cátedra UNESCO de Juventude, Educação e Sociedade ; Universidade Católica de Brasília, 2019. 260 p.

Voronkova, Valentina, Nikitenko, Vitalyna, Andryukaitene, Regina.. The formation of the values of the digital society and the digital person in the conditions of the Fourth Industrial Revolution, article Laisvalaikio tyrimi. *Elektroninis mozko zurnalas*, 2022. No. 1 (19). P. 15–23, eISSN 2345-0339

REFERENCES

Valentina, Voronkova, Alla, Cherep, Vitalina, Nikitenko, Azhazha, Marina, & Muts, Lua (2019). Digital culture (fintech) as a factor in increasing the efficiency of the economy and business in the conditions of technological revolution 4.0. International scientific and practical conference "Eastern European conference of management and economics" on May 24, 2019. Higher School of Business in Ljubljana, Slovenia: Ljubljana. 93–97.

Volkov, O. G., Zemlianskyi, A. M., Oleksenko, R. I., & Ryabenko E. M. (2017). Philosophy: training manual-workshop. Melitopol: MDPU named after Bohdan Khmelnytskyi, 272.

Oleksenko, R. I. (2016). Religious culture as a part of human spirituality. Materials for the 12th international scientific and practical conference: "Latest scientific achievements". 3. Law. Philosophy. Politics. Sofia. "Byal GRADBG" OOD. 57–59.

Oleksenko, R. I. (2015). Some approaches to man as an object of complex research in philosophy. International scientific and practical conference: "Human dimension of harmonization of the cultural and educational space of future teachers: scientific achievements and prospects", MDPU named after B. Khmelnytskyi, Melitopol, June 11–12. 52–55.

Kastrup, V. The idea of the world: a multi-disciplinary argument for the mental nature of reality. John Hunt Publishing (April 1, 2019). 312

Nicolescu, V. (2019). Transdisciplinaridade: uma esperança para a humanidade. Transdisciplinaridade e educação do futuro / Florence Dravet, Florent Pasquier, Javier Collado, Gustavo de Castro, organizadores. Brasília: Cátedra UNESCO de Juventude, Educação e Sociedade ; Universidade Católica de Brasília. 260.

Voronkova, Valentina, Nikitenko, Vitalyna, & Andryukaitene, Regina (2022). The formation of the values of the digital society and the digital person in the conditions of the Fourth Industrial Revolution, article Laisvalaikio tyrimi: elektroninis mozko zumalas. 1 (19). 15–23, eISSN 2345-0339

ROMAN, OLEKSENKO – Doctor of Philosophy,
Professor, Professor of the department of philosophy, political science and psychology,
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University (Kropyvnytskyi, Ukraine)
E-mail: roman.xdsl@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2171-514X>

HALINA, HARBAR – Doctor of Philosophy,
Professor of the Department of Musical Arts, Separate Subdivision
"Mykolaiv Branch of the Kyiv National University of Culture and Arts" (Mykolaiv, Ukraine)
E-mail: garbargalina12@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4750-3361>

MODERN SOCIAL AND CULTURAL VALUES IN THE ERA OF RANDOMNESS AND UNPREDICTABILITY

Abstract

Contemporary social and cultural values in the era of randomness and unpredictability may reflect the influence of various factors, such as technological progress, globalisation, changes in the economy and politics. The growing importance of technology in all aspects of life shows that people increasingly appreciate innovation and technological progress as a way to make life easier and solve problems. In today's environment, there is a growing awareness of diversity and the importance of inclusion in society. People are becoming more tolerant and open to differences in culture, religion and other aspects. The formation of modern socio-cultural values in the era of randomness and unpredictability can be studied from various scientific approaches, including philosophy, mathematics, physics, sociology and other fields. The purpose of the article is to analyse the theoretical and practical aspects of modern socio-cultural values in the era of randomness and unpredictability.

Objectives of the study: 1) to analyse the concepts of randomness and uncertainty as it relates to the formation of modern social and cultural values in the era of randomness and unpredictability; 2) to reveal the axiological approach to understanding modern social and cultural values; 3) to substantiate the directions of development and mechanisms of formation of modern social and cultural values. Philosophers can study uncertainty as a fundamental aspect of our understanding of the world, exploring not only how we acquire knowledge, but also how this knowledge affects our understanding of reality and our ability to interact with it. Understanding and managing uncertainty are important aspects in various fields of knowledge, as they allow us to better assess risks, make informed decisions and develop effective strategies. Values are key to shaping the identity and perception of the world by every member of society. This topic creates an opportunity for interdisciplinary research that combines aspects of sociology, psychology, cultural studies, philosophy, technology and art to better understand the impact of chance on modern society. This research can serve as a basis for the development of specific strategies and actions in various fields, contributing to the creation of a more resilient and adaptive society in the face of great randomness and unpredictability.

Key words: socio-cultural values, randomness, uncertainty, axiological approach, directions of development, mechanisms of formation.

© The Author(s) 2023
This is an open access article under
the Creative Commons CC BY license

Received date 07.09.2023
Accepted date 15.09.2023
Published date 07.11.2023

How to cite: Роман Олексенко, Галина Гарбар. Сучасні соціокультурні цінності в епоху випадковості та непередбачуваності. Humanities studies: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia : Publishing house “Helvetica”, 2023. 17 (94). P. 60–71.
doi: <https://doi.org/10.32782/hst-2023-17-94-07>